

predpostavlja, da ta album podaja samo izbrani cvet celokupnega našega slikarstva. Tak, kakršen je, ta album predstavlja vsaj za našo revščino tip pristne «krasotne» izdaje, ki naj pokaže najboljše, kar imamo. S tega stališča ne morem razumeti, kako je prišla v to zbirko reprodukcija Klemenčičevega «Starca», ki po svojih skromnih umetniških kvalitetah ne spada vanjo. Kdo bi verjel, ki vidi to podobo, da je reprodukcija skoro večja od originala. Isto velja v glavnem tudi za Šantlov «Pazin» in za Žmitkove «Ribe», pa še za nekatere druge. Če Galerija nima od posameznih umetnikov nič boljšega, potem je pravilneje, da tudi teh neznatnosti ne reproducira. Prav tako sta tudi brata Šubica na vso moč neznatno in blede zastopana, vsekakor preslabo za njuno umetniško (sicer mnogo pretirano) pomembnost, kar velja tudi za Jamo in še posebno za Tratnika. Pa tudi o izberi posameznih del bi se moglo razpravljati. Tako ne uvidim, zakaj so sprejeli v zbirko Groharjev «Koprivnik», ki je izmed slabjših njegovih slik.

Tehnično najbolje so uspele reprodukcije Petkovškovih, Sternenovih in vse tri slike Šubicev, torej vsa dela primitivnejših tehnik, jakih kontrastov, ostrih kontur in jasne, tople barve.

Album je bil prvotno menda zamišljen kot ročni katalog in vodnik po galerijini zbirki umotvorov, ki ga obiskovalci, posebno še tujci, močno pogrešajo. Ta namen se s to edicijo ni posrečil in je le-ta ostala nekaka amfibija: v sredi med galerijskim ilustriranim katalogom in luksuzno izdajo splošnega pomena. Za to splošnost ji pa manjka popolnost in pa rigoroznejše stališče v izberi umotvorov. Pripomnim samo, da lepo število uvaževanja vrednih imen pa albumu zaman iščeš: Pilona, brata Kralja, Jakca, Gasparija itd. Primerno opremljen in pregledno sestavljen katalog v Narodni Galeriji razstavljenih umotvorov, obenem z najpotrebnejšimi življenjepisnimi in umetnostnozgodovinskimi podatki bi izpolnil občutnejšo vrzel in več pripomogel k pravilnejšemu umevanju in presoji naše upodablajoče umetnosti. To je pa v prvi vrsti naloga in idealni cilj naše Narodne Galerije.

K. Dobida.

Nové evropské umění a básnictví. Napsali Dirk Coster, Paul Colin, Douglas Goldring, Romano Guarnieri, Friedrich M. Huebner a Miroslav Rutte. Náklad «Orbis», Praha. 1923.

To knjigo je podarila češkemu književnemu trgu letošnja spomlad. Knjiga, katere naslov vzbuja upravičeno pozornost, ki pa vsebinsko ne zadovolji vzbujenega interesa. V prvi vrsti in predvsem zato ne, ker jo je rodila tendenca, ki ji že a priori stavi določene meje in daje določeno lice. Tekom vojne so se v vseh zemljah pojavili možje, ki so zapadli medli, močno razblinjeni idejologiji o evropskem bratstvu, o združenju vseh evropskih kulturnih delavcev k delu za skupno evropsko kulturo, v znamenju ljubezni itd. Njihov klic je veljal masam posredno in inteligenci neposredno, njihovo zaničevanje pa vsem tistim krogom, ki so bodisi «zakrivili», bodisi podpirali petletno klanje. V tem je vir tega gibanja; reakcija na zunanje dogodke, kot taka sama po sebi obsojena v zunanost. Zato so si ti možje že vnaprej odmerili mejo svojih potov, ker so hoteli kulturnim tokom odvzeti njihovo suverenost v razvoju in smereh in jih uporabiti kot sredstvo za doseg svojih ciljev.

Iz podobnih vrst je izšla tudi pričujoča knjiga. Pozneje izide v jezikih vseh pisateljev, ki so jo sestavili; njen namen je, seznaniti te narode z medsebojnimi umetniškimi pojavi. Ta zgolj informativni namen pa trpi pod označeno tendenco, tako da večina člankov ne podaja jasnega lica umetniških stremljenj. Po obliki odgovarjajo eseji člankom za dnevne liste, vsebinsko pa kažejo povesod

x

Kronika.

x

tam velike vrzeli, kjer gre za dela mož, ki člankarjem niso simpatični, oziroma ne odgovarjajo njihovi dogmi. Najdoslednejši v tem je Paul Colin, ki je kratko malo razdelil posamezne umetnike v «naše» in nasprotne in ki po tej shemi meri in ceni tudi njihova dela. Angleški članek odlikuje dobro podan kulturno-historični obris, greši pa v tem, da z lahkoto molči o vrsti važnih, a «nasprotnih» duhov. Tendenčen je tudi Huebner, gradeč obenem iz teoretično pojmovanih umetniških in miselnih smernic neživ obraz evropskega duševnega razvoja.

O češki literaturi je pisal Miroslav Rutte. Njegov del je prav za prav samostojno delo, ki obsega nad polovico knjige in razpada na več člankov. Pisano je skrbno in hrani bogat informativen material, v celoti pa je medlo in neenotno. Ta neenotnost izvira iz nejasnega pisateljevega zreljšča, ki se kaže zdaj strogega literarnega historika, znanstvenika, zdaj se pa zgublja v spekulativnih poizkusih, da bi doznal notranje lice modernega človeka, zajemajoč skoro izključno iz golih programov. Zato nudi sicer mnogo podatkov in imen, ni se pa avtorju posrečilo zgnesti gradivo v jasno, pregledno celoto. Govoriti o delih umetnikov in zraven skoro popolnoma prezreti estetsko stran in tvorni proces v posameznih osebnostih, vodi v suhoparno naštevanje in neživo razmotrivanje, baš tako, kakor razblini vsako delo gola znanstvena analiza njegovega miselnega obsega, ki izkuša narezati nitke za lik tako zvanih smeri sodobne, «nove» umetnosti. Oboje so sicer pripomočki za pravo presojo in pojmovanje literature, izvedeni sami zase, brez širših zvez in le s posebnim ozirom na kritične idejološke teorije pa kvečjem begajo bralca.

Dr. Ferdo Kozak.

Josip Kozarac: Tena. Narodna knjižnica, Zagreb, 1922.

Lepa Tena, edina hči zapitega in nemoralnega človeka, politikujočega po vaških Krémah in živečega na rokah bolehné žene, je podoba žive Slavonije: lena je, ničemurna in lahkomiselna; kri ji gori in duša se ji pogublja; glavnico svoje čistosti in lepote razmetuje tujcem in ciganom.

Kakor z vsemi drugimi svojimi povestmi, gospodarskimi, političnimi in kulturnimi spisi je Kozarac, gotovo najpogumnejši hrvatski pripovednik realisti in odlični novelist, čigar «Mrtvi kapitali» so znani tudi nam Slovencem, tudi s to povestjo oznanjal pravni, gospodarski in socialni preporod Slavonije, te najbogateje hrvatske, a najmanj hrvatske zemlje. *Slavonija, najmanj pravošča zemlja!*

Slavonija ima dve glavnici: človeka in zemljo. Ti glavnici sta mrtvi, zato mrtvi, ker sta neločljivi, a jih tujec pridi, žrga na dvoje in izžema. Človek brez zemlje in zemlja brez človeka: — kaj je? Mrtva glavnica!

Pripovedovanje je gladko, logično, jezik bogat in preprost. — Ponatis knjige je izšel v cirilici.

Ivan Zorec.

Milan Begović: Nasmijana srca. Založba Književnega Juga, Zagreb, 1923.

Begović, znani hrvatski pripovednik, je zbral nekaj svojih podlistkov in jih izdal v čedni zbirki. Ta prijetni drobiž nikjer in z ničimer ne žali in se le zabava z vsakdanjimi doživetji v živahnem Zagrebu. V lahkem sarkazmu in v prikriti ironiji se prikazujejo in vrstijo pred nami pisane slike iz povojnega družabnega življenja. Knjiga bi po svoji snovi in dikciji sodila med tiste vrste leposlovja, kakršnega piše pri Francozih Marcel Prévost.

Ivan Zorec.

Kronika.

† **Milan Ogrizović.** (11 februarja 1877. — 25. avgusta 1923.) — Rodil se je v Senju, kjer se, kakor pravijo, rodi strašna senjska burja, kjer besnijo silni